

**QISHLOQ HUDUDLARIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI
RIVOJLANTIRISH YO'LLARI**

Vazirlar Mahkamasi huzuridagi biznes va tadbirkorlik oliy maktabi

Xorazm viloyati hududiy filial raxbari

R.R. Qurbonboeva

Annotatsiya: Qishloqlarning iqtisodiy rivojlanishida tadbirkorlik hal qiluvchi rol o'ynaydi, biroq qishloq tadbirkorlari kapital, infratuzilma, ta'lim va kadrlar tayyorlash, bozorlar, resurslar va tadbirkorlik madaniyatidan foydalanish imkoniyati cheklanganligi kabi bir qancha muammolarga duch kelmoqda. Ushbu maqolada qishloq tadbirkorlari oldida turgan rivojlanish muammolari muhokama qilinadi va ularni hal etish bo'yicha strategiyalar taklif etiladi, jumladan, kapitaldan foydalanish imkoniyatlarini oshirish, infratuzilmani rivojlantirish, ta'lim va kadrlar tayyorlash, yangi bozorlarni rivojlantirish va tadbirkorlik madaniyatini yuksaltirish. Appalachi mintaqaviy komissiyasi, Imkoniyat zonalari, USDA Qishloq taraqqiyoti va Kichik biznesni rivojlantirish markazlari kabi muvaffaqiyatli tashabbuslar qishloq joylarida tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash uchun namunalar berishi mumkin. Qishloq tadbirkorlari oldida turgan rivojlanish masalalarini hal etish orqali biz qishloqlarda ish o., rinlari yaratish, aholi daromadlarini oshirish va hayot sifatini yaxshilashga yordam berishimiz mumkin.

Kalit so'zlar: Qishloq tadbirkorligi, iqtisodiy rivojlanish, kapital, infratuzilma, ta'lim, kadrlar tayyorlash, bozorlar, resurslar, tadbirkorlik madaniyati, Appalachian mintaqaviy komissiyasi, imkoniyatlar zonalari, USDA qishloq rivojlanishi, kichik biznesni rivojlantirish markazlari.

O'zbekistonda ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotini barpo etishning asosiy maqsadlaridan biri kichik biznesni ustuvor darajada rivojlantirishdan iborat. Bu maqsadni amalga oshirish uchun bosqichma-bosqich iqtisodiy islohotlar o'tkazilib kelinmoqda, kichik biznesning rolini oshirish uchun yirik institutsional

asoslar yaratildi. Kichik biznes faoliyatini tashkil etish, erkin faoliyat yuritishini kafolatlovchi huquqiy-me'yoriy hujjatlar, kichik biznesga ko'maklashuvchi bozor infratuzilmasi shakllantirildi. Natijada bugungi kunga kelib, kichik biznes sub'ektlari mamlakatimiz iqtisodiyotining barcha jabhalarida, mashinasozlik mahsulotlarini ishlab chiqarishda, iste'mol tovarlari, qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarishda, servis xizmatlari ko'rsatish va turizm kabi sohalarda faoliyat ko'rsatmoqdalar.

Mamlakatimizda qisqa davrda to'plangan tajribalarimiz kichik biznes barqaror iqtisodiy o'sishning muhim omili ekanligini isbotladi. Ayniqsa, mamlakat iqtisodiyotida chuqur tarkibiy o'zgartirishlar va diversifikatsiya sharoitida milliy iqtisodiyotimizni barqaror rivojlanishi, uning raqobatbardoshligini oshishi hamda yuqori makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga erishishimizda kichik biznes muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasining 29-maqsadiga ko'ra, tadbirkorlik faoliyatini tashkil qilish va doimiy daromad manbalarini shakllantirish uchun sharoitlar yaratish, xususiyl sektorning Yalpi ichki mahsulotdagi ulushini 80 foizga va eksportdagi ulushini 60 foizga yetkazish belgilangan. Muhim vazifalar sifatida hududlarda 200 ta yangi sanoat zonalarini tashkil etish va biznes-inkubatorlar tizimini rivojlantirish, sharoiti og'ir bo'lgan tumanlarda tadbirkorlikni rivojlantirish uchun yanada qulay shart-sharoitlar yaratish, hududlarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, ishsizlik va kambag'allikni qisqartirish bo'yicha mavjud tuzilmalar faoliyatini takomillashtirish, iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiyl sektorga keng yo'l ochish, iqtisodiy munosabatlarda erkin bozor tamoyillarini joriy etishni kengaytirish kabilar alohida belgilab qo'yilgan.

Mamlakatimizda kichik biznesni rivojlantirish bo'yicha to'plangan tajribalar shuni ko'rsatadiki, korxonalarning raqobatdoshlik darajasini oshirish ularning o'z faoliyatlari davomida kengayib, yiriklashib borishini taqozo etadi. Lekin, kichik biznes sub'ektlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash maqsadida belgilangan imtiyoz va yengiliklarga ega bo'lish imkonini beruvchi korxonalarning miqdoriy

chegaralari ayrim hollarda ushbu jarayonlarga to'sqinlik qilishi mumkin. O'tgan davr mobaynida mamlakatimizda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasining yuksalishi, kichik biznes sub'ektlari uchun yaratilgan qulay shart-sharoitlar natijasida iqtisodiy salohiyati ortgan ko'plab korxonalar mazkur imtiyozlardan foydalanishni davom ettirish maqsadida o'z xodimlari sonini belgilangan miqdoriy chegara doirasida saqlab qolishga harakat qilmoqdalar. Bu esa, ularning yiriklashish jarayoniga to'sqinlik qilmoqda. O'zbekiston Respublikasida kichik biznes sub'ektlari rivojlanishi mustaqillikka erishilgan davrdan boshlab hozirgi kungacha ma'lum bosqichlarni bosib o'tdi. Salkam 30 yil davomida kichik biznes sub'ektlari rivojlanishi borasida bir qator me'yoriy hujjatlar, huquqiy asoslar yaratildi. Bu borada amalga oshirilgan ishlar negizida kichik biznes sub'ektlari rivojlanish bosqichlarini tasniflab chiqdik

Tadbirkorlik qishloqda iqtisodiy rivojlanishning muhim tarkibiy qismidir. Qishloq joylarda tadbirkorlik ish o'rinlari yaratish, daromadlarni oshirish va aholi turmush sifatini yaxshilashga yordam beradi. Biroq, qishloq joylarida tadbirkorlik bir qancha omillarga bog'liq bo'lishi mumkin, masalan, kapitaldan foydalanish imkoniyati yo'qligi, cheklangan infratuzilma, ta'lim va kadrlar tayyorlashning past darajasi. Ushbu maqolada biz qishloqda tadbirkorlarning rivojlanish muammolarini o'rganamiz. Qishloq tadbirkorlari oldida turgan eng katta muammolardan biri kapitalga kirishning cheklanganligidir. Qishloqlarda ko'pincha shaharlarda mavjud bo'lgan moliyaviy resurslar etishmaydi. Sarmoyaga ega bo'lmaganlik tadbirkorlarga o'z biznesini boshlash yoki rivojlantirishni qiyinlashtirishi mumkin. Etarli kapital bo'lmasa, tadbirkorlar uskunalar sotib olish, xodimlarni yollash yoki marketing va reklamaga sarmoya kiritishda qiynalishi mumkin. Qishloq joylarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash uchun zarur bo'lgan infratuzilma ko'pincha yetishmaydi. Masalan, qishloq joylarida yuqori tezlikdagi internetdan ishonchli foydalanish imkoniyati mavjud emas, bu esa tadbirkorlarning mijozlar va yetkazib beruvchilar bilan onlayn ulanishini

qiyinlashtirishi mumkin. Bundan tashqari, qishloq joylarida transport infratuzilmasi yetishmasligi mumkin, bu esa tadbirkorlarning bozorlar va yetkazib

beruvchilarga kirishini qiyinlashtiradi. Qishloq joylarda ko'pincha shaharlarga qaraganda kichikroq bozorlar mavjud. Bu tadbirkorlarga o'z mahsuloti yoki xizmatlarini sotishda qiyinchilik tug'dirishi mumkin. Bundan tashqari, qishloq joylarda shaharlarda mavjud bo'lgan bozorlarning xilma-xilligi yo'q bo'lishi mumkin. Qishloq joylarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash uchun zarur bo'lgan resurslar ko'pincha etishmaydi. Masalan, qishloq joylarda biznesni rivojlantirish markazlari, inkubatorlar va shaharlarda mavjud bo'lgan boshqa resurslar

yetishmasligi mumkin. Nihoyat, qishloq joylarida tadbirkorlik madaniyati yo'qligi mumkin. Bu tadbirkorlarga o'z jamiyatidagi boshqa tadbirkorlardan yordam va maslahat topishni qiyinlashtirishi mumkin. Qishloq tadbirkorlari oldida turgan qiyinchiliklarga qaramay, qishloqda

tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash uchun bir qancha strategiyalardan foydalanish mumkin. Qishloq tadbirkorligini qo'llab-quvvatlashning eng muhim strategiyalaridan biri kapitalga kirishni oshirishdir. Bu kreditlar, grantlar va soliq imtiyozlari kabi turli mexanizmlar orqali amalga oshirilishi mumkin. Bundan tashqari, davlat dasturlari va xususiy sektor tashabbuslaridan qishloq tadbirkorlarini moliyalashtirish va texnik yordam ko'rsatish uchun foydalanish mumkin. Infratuzilmani rivojlantirish: Qishloq tadbirkorligini qo'llab-quvvatlashning yana bir asosiy strategiyasi zarur infratuzilmani rivojlantirishdir. Bu transport infratuzilmasi, yuqori tezlikdagi internet va boshqa muhim infratuzilmaga sarmoya kiritishni o'z ichiga olishi mumkin. Bundan tashqari, biznes inkubatorlar va boshqa resurslarni rivojlantirish qishloq joylarda tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlashga yordam beradi. Qishloq joylarida tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash uchun juda muhimdir. Ta'lim va ta'lim dasturlariga kirishni ta'minlash orqali qishloq tadbirkorlari biznesni boshlash va rivojlantirish uchun zarur.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR ROYXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli Farmoni// www.lex.uz

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 24 yanvardagi "Respublikada ishlab chiqarishni rivojlantirish va sanoat kooperasiyasini kengaytirishning samarali tizimini yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-99-son Qarori// www.lex.uz
3. Kotler, P. (1998) Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation, and Control. 9th Edition, Prentice Hall, Upper Saddle River.
4. Kholmamatov Diyor Haqberdievich, Boyjigitov Sanjarbek Komiljon ugli. Marketing Problems In The Development Of Export Activities Of Small Business Entities. International Journal of Engineering and Information Systems (IJEAIS), 3139 pp, 2020
5. Kholmamatov Diyor Haqberdievich. Develop Criteria for Selecting Distribution Channels in Small Business. Academic Journal of Digital Economics and Stability, 134-145 pp, 2022